

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ УМОВАХ

Пожуєв В.І. (м. Запоріжжя)

Анотації

В статті дається аналіз соціально-економічних проблем інформаційного суспільства, використання інформації для конструювання суспільства знань та знаннєвої економіки, без яких суспільство не може існувати; глобалізації освіти, що зумовлена інтеграцією та інтернаціоналізацією; аналіз проблем суспільства знань, що виникають в нових трансформаційних умовах; аналіз феномена «інформації», необхідної для формування інформаційного суспільства; перспективи створення інформаційного кодексу та вироблення інформаційної політики на рівні держави.

In the article the author gives the analysis of socio-economic problems of informative society, process of using the information for constructing of society of knowledge and knowledge's economies which is the necessary term of society existing; globalizations of education which predefines integration and internationalization; analysis of problems of knowledge's society which arise up in new transformation terms; analysis of phenomena «information», necessary for forming of informative society; prospects of creation of informative code and making of informative policy at the level of the state.

Ключові слова

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ НАУКИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ, СТРАТЕГІЯ ОСВІТИ, ГЛОБАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ, ІНФОРМАЦІЙНА ПАРАДИГМА, ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО, ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ, ЗНАННЄВЕ СУСПІЛЬСТВО, ПОСТІНДУСТРІАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО, ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОДЕКС, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Вступ

Актуальність теми дослідження інформаційного суспільства та проблем його вирішення в сучасних умовах трансформації українського суспільства **потребують** всебічного аналізу, вироблення нових способів, методів та механізмів використання інформації як джерела конструювання нових знань та знаннєвої економіки. В умовах трансформації соціуму на порядок денний стають проблеми глобалізації науки і глобалізації освіти. Глобалізація науки і глобалізація освіти – це процеси формування планетарної системи зростаючого знання, що постійно розвивається, направленою на систематичне освоєння людиною оточуючого світу, отримання, збереження і використання адекватної і глибокої інформації про закономірності буття оточуючого світу. Будучи формою суспільної свідомості, наука увійшла в архетип сучасного постіндустріального,

інформаційного суспільства і є одним із бурхливо розвиваючих соціальних інститутів, в контексті яких відіграє багато соціально значущих ролей, що й покладає на неї велику відповідальність за життя не тільки окремої людини, а й всієї планети. Експоненціальне зростання наукового знання в умовах сучасної глобалізації всього суспільного життя породжує нову парадигму науки. Якщо раніше наукове пізнання йшло спокійно, без бурхливих змін, то сьогодні ситуація істотно змінюється, Зростання науки набуває вибухового та інтенсивного характеру, в контексті якого наука виконує ряд принципово значущих функцій: 1) адаптуюча, через посередництво якої виробляється здатність пристосовуватися до природних і соціальних умов життєдіяльності; 2) варіативна, коли наука продукує оптимальну поведінку соціуму в оточуючому середовищі; 3) моніторингова, яка характеризується тим, що наука втягується в глобальну систему спостереження і контролю за природними і соціальними процесами, прикладом чого можуть слугувати екологічні лабораторії, метеорологічні станції і супутники, астрофізичні обсерваторії, різні заповідні зони; 4) інформативна, коли наука дає людям нові знання і точну інформацію про оточуючий світ.

Мета статті:

- розкрити проблеми інформаційного суспільства в умовах трансформації українського соціуму;
- виробити новий понятійно-категоріальний апарат, необхідний для аналізу інформаційного суспільства;
- розглянути проблеми глобалізації освіти та глобалізації науки, необхідні для формування інформаційного суспільства;
- вивести нові тенденції розвитку інформаційного суспільства, пов'язані з глобальними тенденціями та перспективами створення інформаційного кодексу як теоретичної засади інформатизації.

Обговорення проблеми

В сучасних умовах формування інформаційного суспільства відбувається **глобальна інтелектуальна революція**, яка відбувається у нас на очах, яка є наслідком розвитку інтелектуального мислення людей і перетворення його на колективну професійну діяльність, формування організацій, служб і мереж, що сумісно обробляють інформацію. В кінці XX – на початку XXI століття глобальна інтелектуальна революція стала результатом розвитку науково-технічної революції і суміжної з нею глобальної соціальної революції, що повністю змінила соціально-політичний і соціально-культурний характер сучасної епохи. Феномен глобальної інтелектуальної революції, як і інформаційної, породжений розвитком декількох історичних процесів. **По-перше**, переходом людей до розумової праці, що було пов'язано із створенням персональних технічних і програмних засобів і глобальних мереж інтелектуального виробництва, розповсюдженням і присвоєнням знань та інформації,

формування і «розмноженням» числа загальнодоступних баз даних по всіх сферах діяльності людини («асоційована пам'ять», «колективний інтелект» людства). **По-друге**, формуванням нового, інформаційного суспільства, в якому головною і визначальною фігурою стає професіонал, який отримав програмну підготовку і озброєний найновішою технікою перероблення інформації. **По-третє**, розвиваються гігантські «машини» колективного перероблення інформації. **По-четверте**, відбувається розвиток мобільної інтелектуальної власності і процес глобалізації економіки як конфліктного виявлення зростаючої глобальної інтелектуальної трансформації. Сфера інтелектуальної діяльності (інфосфера) стає головним джерелом багатства і підпорядковує собі «реальну економіку» (техносферу).

В результаті цих процесів виник новий термін **«світова освіта» як глобальна стратегія освіти**, в якій розвиваються ідеї соціальної рівності та економічної справедливості, а також гуманістичні суспільні цінності. Національні гуманістичні цінності кожного суспільства повинні стати невід'ємною частиною нового типу освіти. Істотною частиною освіти повинно стати, як відмічає Є.П.Менон, виявлення конкретних глобальних проблем, які мають транснаціональну і кроскультурну значущість і широкі цивілізаційні наслідки. Інше важливе значення повинно відбутися і у відносинах учителя та учня і у традиційних психологічних підходах до виховання та освіти. Як в особистих, так і в інституційних відносинах повинно домінувати нове почуття партнерства. Це нове почуття сумісного вивчення, дослідження і втілення автоматично стає частиною механізмів виробництва – розподілу – споживання в економічній сфері. Зміниться якість дослідження причин подій, так як і дослідження будуть озброєні більш об'ємним, порівняльним, міжкультурним дослідницьким знанням. Зменшується соціальна, економічна, і культурна напруга і нерівність. Процес вироблення чіткої формули і структури національної та світової освіти не повинен бути безваріантним, проте в будь-якому проекті необхідно зберегти головне: злагода в суспільстві повинна бути досягнута лише через інтелект, розум та освіту.

Одним із прикладів розвитку інформаційного суспільства є розвиток **віртуальної освіти**, яка є видом освіти, в якій в якості технологічної основи використовуються найновіші комп'ютерні технології. В сучасному світі бурхливо розвивається дистанційна форма освіти, в якій базовою технологією є глобальна мережа Інтернет. Завдяки цій формі багато людей на всіх континентах можуть отримувати якісну середню, вищу і спеціалізовані освіти, не від'їжджаючи із свого будинку. В її рамках комунікація викладачів і студентів здійснюється з використанням ряду служб Інтернету – електронної пошти, телеконференцій, передачі файлів тощо. Комп'ютерні віртуальні технології дозволяють значно скоротити час, як

відмічає А.В.Юхвід, постільки включаються в роботу всі органи почуттів, то фактична інформація, що сприймається за допомогою цих технологій, набуває образного і зрозумілого вигляду. В сучасному використанні комп'ютерних віртуальних технологій і технології CD – ROM відкриваються нові можливості для створення навчальних курсів **на компакт-дисках**. Такі курси були б більш ефективними за рахунок використання трьохвимірних образів і гіпертекстів, а також доступу до величезної кількості інформації, записаної на компакт-дисках. Сумісне використання комп'ютерних віртуальних технологій і глобальної мережі Інтернет формує нове інформаційне середовище, в якому той, хто навчається, може реалізувати навчання у вигляді творчого процесу, зробити доступними результати навчального процесу в Інтернеті для людей всього світу, спілкуватися дистанційно з викладачами і тими, хто навчається в кіберпросторі, отримувати доступ до необмежених інформаційних ресурсів Інтернет.

В контексті розвитку інформатизації суспільства глобалізація освіти являє собою процес все більшого пристосування системи навчання і виховання до запитів глобальної ринкової економіки, що постійно розширюється, щоб подолати межі національних держав. Зростаюча залежність економіки від знання породжує ідею створення Єдиної світової освітньої системи (ЄСОС), що заснована на єдиних освітніх стандартах. Освіта розглядається як платна послуга і товар, як сфері підприємництва і ринкових відносин, більше того, як одна із високоприбуткових галузей економіки. Глобалізація освіти суперечлива по своїм наслідкам. Зростає попит на освіту, особливо – вищу. Позитивною тенденцією є масовізація вищої освіти: так, чисельність студентів у світі з 13 млн. у 1960 р. збільшилася до 82 млн. у 2000 р., а у 2025 р. може перевищити 100 млн. Негативна сторона масовізації освіти – різке розширення платної освіти, обмеження доступу до якісної освіти для всіх, все більш вузька спеціалізація, падіння якості, одним словом – поява примітивізації в освітньому процесі.

В умовах інформатизації глобалізація освіти та НТР створюють передумови і можливості для швидкого розвитку відкритої та дистанційної освіти (ДО), що дозволяє поставляти освітні послуги через супутники та Інтернет в буквальному сенсі слова, входячи у кожний дім. Це явище також є суперечливим. З однієї сторони, дистанційне навчання відкриває можливості навчання для мільйонів людей, а з іншої сторони - перетворює освіту на знаряддя управління масами, маніпуляцію їх свідомістю. В умовах однополярного світу та встановлення нового світового порядку глобалізація освіти стає важливим інструментом для трансформації образу життя країн і народів, руйнування національних культур і держав. Глобалізація освіти – це серйозний виклик національним інтересам країни, на який повинна бути знайдена відповідь у вигляді оптимального

співвідношення сильної системи державної національно орієнтованої освіти і сильної системи високоякісної недержавної освіти, здатної вести конкурентну боротьбу з провідними освітніми структурами Заходу.

Глобалізація освіти у епоху інформатизації – це всезагальна зміна порядку розподілу знання через освітні інститути, завдяки яким поступово формується парадигма «навчаючого суспільства». В процесі глобалізації освіти навчальна діяльність всіх без виключення соціальних і вікових груп населення стає головним засобом розвитку і відтворення. Глобалізація освіти зумовлена перш за все економічною інтеграцією різних держав (наприклад, Європейський Союз, країни АСЕАН, СНД), діяльністю транснаціональних корпорацій (Coca-Cola, McDonalds, IBM, Sony, BMW та ін.), перерозподілом фінансових потоків і більш вільною міграцією робочої сили. Глобалізація освіти безпосередньо пов'язана із загостренням суперечностей між розвинутими країнами і країнами третього світу (так звана проблема Північ-Південь), у зв'язку з чим основними напрямками вирішення цієї суперечності у сфері освіти є: а) забезпечення спадковості освіти національної школи (етноцентризм) і мультикультурної університетської освіти; б) феномен «втечі мозку» за кордон.

Як відмічає В.М.Геєць, перехід до нової інформаційної епохи та економіки знань, по-перше, повинен носити характер соціального технократичного проекту (проектів), що має в своїй основі декілька інноваційних проектів локомотивного характеру; по-друге, власне наукові розробки, які будуть відповідати технологічному укладу виробництва і системі управління, що базується на інформаційно-комунікаційних технологіях тільки у випадках їх безперервної масової трансформації у повсякденне знання; по-третє, інтелектуальний потенціал суспільства грає ще одну важливу функцію, яка пов'язана з протистоянням руйнівним процесам руйнації суспільної свідомості.

Перехід до економіки знань повинен бути розрахований на достатньо тривалий період і в ньому проблема інновацій, навчання на протязі життя, партнерські зв'язки, обмін знаннями за допомогою інформаційних мереж, залучення до активного соціального життя є лише першочерговими складовими формування економіки на основі знань. Про це свідчать два форуми (в Парижі у 2002 р. і в Хельсінкі у 2003 р.), на яких були узагальнені можливості і проблеми переходу до економіки на основі знань, доля країн – кандидатів на вступ до ЄС, а також визначений перехід від теорії до практики. Тому майбутнє інформаційне суспільство справедливо називають суспільством знань. Отримання нових знань є кінцевою метою використання інформації. З іншої сторони, знання являються і активним інструментом отримання нової висхідної інформації. На думку Дж.Ходжосона, інформація – це сукупність даних, які вже інтерпретовані, які мають певний смисл, а знання – це продукт використання інформації. На думку М.Кастельса і

Д.Белла, знання – це сукупність організованих висловлювань про факти чи ідеї, систематизовану інформацію, організовані дані, які передаються; знання є своєрідним наслідком інформації, яка усваюється, в основі якої пошук істини про складні багатогранні явища сучасної дійсності. Саме тому знання, що формуються, є активним джерелом, тобто причиною нової інформації. Посилення інтелектуального і творчого потенціалу людей дозволяє активізувати процес перероблення інформаційних масивів знань про природу і суспільство, які в кінцевому випадку слід перетворити, як відмічає В.Г.Кремень, на продуктивну силу. Американський соціолог Р.Кроуфорд, називаючи сучасне суспільство «суспільством знань», прослідковує такий еволюційний ланцюжок трансформації категорій «інформація» і «знання»: нове знання приводить до виникнення нової технології, яка викликає породження нових економічних змін; за ними слідує продукування соціально-політичних перетворень з метою формування нової парадигми, що визначає новий погляд на світ. Найважливішим принципом методології інформаційного аналізу соціально-економічних явищ є багаторівневий аналіз даних явищ з позицій інтегрального багаторівневого підходу. В умовах вирішення проблем інформаційного суспільства слід виокремити наступні інтегральні функціонально структуровані рівні організації цілісно існуючих явищ і процесів:

- 1) фактологічно-подійний контекст інформації (первинна інформація);
- 2) статистично-знакова інформація (кодова інформація);
- 3) синтаксично-мовленнєва інформація (інформаційна граматика);
- 4) семантично-сміслова інформація (інформаційний зміст);
- 5) семантико-змістовний зміст (таємний інформаційний зміст);
- 6) вольове інформаційне векторне цілеполагання (позитивне чи негативне);
- 7) генетична (генетична інформація);
- 8) субстанціональний (єдиний інформаційний принцип чи глибинна першопричина цілісного існування всіх явищ і процесів).

Як свідчить аналіз розвитку проблем інформаційного суспільства, слід виокремити сім еволюційно-інформаційних стадій розвитку людської цивілізації, зумовлених відповідними типами інформаційних технологій:

1) Перша (усно-мовленнєва) інформаційна технологія пов'язана з виникненням усвідомленої мови як загальноприйнятого засобу комунікативного спілкування між людьми в суспільстві; мовленнєва технологія передачі і відтворення доцільної інформації;

2) Друга (письмова) – пов'язана з виникненням письма і граматичних правил; письмова технологія передачі і відтворення доцільної інформації, яка передається за допомогою знакових носіїв (символи, сигнали, знаки, рукописи);

3) Третя (книгодрукування) – пов'язана з виникненням книгодрукування; книжна технологія передачі і відтворення доцільної інформації; інформація, що передається за допомогою знакових носіїв (письма, книги);

4) Четверта (радіотелефонна) - пов'язана з виникненням різноманітних (електромагнітних) технологія передачі і відтворення доцільної інформації; інформація передається за допомогою різного роду електромагнітних сигналів, які перетворюються в певні символи по телеграфу, телефону, радіо і телебаченню, що зумовило революційний переворот в швидкості і об'ємах передачі, оброблення, виробництва і накопичення інформації у суспільстві;

5) П'ята (комп'ютерна) – пов'язана з виникненням комп'ютера; комп'ютерна технологія передачі і відтворення доцільної інформації; інформація передається, обробляється і відтворюється за допомогою ЕВМ і комп'ютерів, що зумовило революційний переворот у способі оброблення і роботи з великими об'ємами інформації;

6) Шоста (глобальна комп'ютерно-мережева) – пов'язана з виникненням і розповсюдженням комп'ютерних, телекомунікаційних і космічних мереж зв'язку і передачі інформації, заснованих на сучасних речовинно-енергетичних технологіях і засобах зв'язку; величезні потоки інформації збираються, обробляються і відтворюються за допомогою комп'ютерних мереж і мереж комп'ютерного супутникового зв'язку; до них відносяться різноманітні діючі і формуючі комп'ютерні мережі (глобальна мережа Інтернет, національні, регіональні, локальні мережі); цей етап свідчить про вступ людської цивілізації у початкову стадію інформаційного суспільства;

7) Сьома (універсальна інформаційно-мережева біоквантова інформація) – пов'язана з виникненням універсальних (уніфікованих, стандартизованих) не речовинних (цифрових) квантово-інформаційних технологій передачі і відтворення інформації (наприклад, квантові комп'ютери, поєднання зі своїми персоніфікованими біоносіями та поєднані в універсальну глобальну комп'ютерно-гуманітарну мережу; це дозволяє сформувати і розвивати універсальну глобальну гуманітарно-комп'ютерну (біоквантову) супермережу по збиранню, обробленню, виробництву, накопиченню, використанню доцільної інформації у всьому світі і у всіх сферах життя людського суспільства, а також дозволити в певній мірі здійснювати в глобальному масштабі тотальне управління індивідами і тотальний контроль за подіями в інформаційній сфері суспільства.

Російський економіст В.Іноземцев, використовуючи термін «економіка знань», підкреслює, що активним виробничим ресурсом суспільства є лише та інформація, яка засвоюється людиною і не існує поза свідомістю. Провідною ланкою в інформаційному суспільстві є система формування знань, носієм яких є сама людина. Перехід до інформаційного суспільства передбачає засвоєння інноваційної моделі

соціально-економічного розвитку. Без цілісного погляду на інноваційність неможливо забезпечити стабільний та ефективний розвиток економіки. Звідси стає зрозумілим, відмічає В.Кремень, що крім науки, у забезпеченні інноваційного розвитку економіки і соціальних сфер провідна роль належить освіті, яка формує суспільство знань. Успішно функціонувати в інноваційній економіці людина не може без відповідної технологічної готовності, тому головним напрямком модернізації освіти є тільки інформатизація. Інформаційна революція на межі тисячоліть вносить якісні зміни в соціально-економічну систему (інформатизація факторів суспільного виробництва і образу життя людей, глобалізація суспільних зв'язків тощо). Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, є постійним атрибутом суспільного життя, висуваючи нові вимоги до формування знань, навичок, мотиваційного інструментарію і образу життя людей. В розвинутих країнах вже сформована постматеріальна економіка, де найважливішим активом є не матеріальні ресурси – товари, сировина, робоча сила, обладнання, а дещо невловиме – інтелект, інформація, знання. У відповідності з підрахунками експертів, у 90-і рр. XX ст. більше чим 70% зростання валового національного продукту постіндустріальних держав, які і відносяться до невловимого. Головним ресурсом постматеріальної неоекономіки є людський капітал. Інноваційні зусилля вчених західних країн в останні десятиріччя були переорієнтовані із сфери пошуку загальних закономірностей і створення новіших теорій на нові, принципово відмінні сфери діяльності (на розробку фінансово-правових схем і різноманітних віртуальних технологій). Визначальна роль у формуванні інноваційної економіки повинна належати державним інститутам. Взагалі роль держави в інноваційній сфері заключається, в першу чергу, у створенні відповідного правового поля, адже сполучення різноманітних інтересів суб'єктів інноваційної діяльності потребує специфічної правової регуляції їх взаємовідносин. В економічній теорії існує, як мінімум, два напрямки аналізу феномена інформації. Перший напрямок досліджує економіко-інформаційні аспекти господарського життя. Прикладом тут можуть слугувати доробки Дж.Стіглиця і Дж.Аккерлофа, логіка яких направлена на пояснення інформаційної асиметрії між господарюючими суб'єктами. В рамках другого підходу інформація виступає як товар чи послуга (з набором відповідних характеристик), що надаються окремо чи з електронною апаратурою (інформаційно-економічні дослідження відображаються в доробках Веріана і Шапіро). Застосування теорії систем в економіці дозволило зробити висновок, що мережеві зовнішні ефекти здійснюють негативний вплив на ефективність ринків інформації. На сучасному етапі розвитку суспільства люди не надають особливого значення ефективності розповсюдження віртуальних благ, проте з часом актуальність даного питання буде зростати. Як свідчить

аналіз інформатизації, слід виокремити певне коло проблем інформаційного суспільства: 1) технологічний прогрес, ядром розвитку якого є Інтернет, який ще не отримав достатньо об'єктивних методів кількісної оцінки; 2) специфікація прав власності в Інтернеті; 3) ефективність розподілу електронних ресурсів не може бути визначена в силу порушення класичних гіпотез; 4) висока мобільність капіталу, що являє собою основний фактор нестабільності для всіх типів економічних систем; 5) необхідність вироблення раціональної і суспільно ефективною корисності розподілу ціни інформаційних послуг між споживачами; 6) затрати і вигоди стандартизації інформаційної індустрії потребують більш детального і конкретного економічного аналізу.

Висновки

1. XXI століття – це століття глобального інформаційно-мережевого суспільства, що характеризується розгортанням найновішої інформаційно-телекомунікаційної революції, проникненням інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя, становленням глобальної інформаційної економіки, електронних видів зайнятості, електронних видів державного і корпоративного управління, формуванням інфосфери і глобального мережевого суспільства. Інформаційна парадигма по своїй природі повинна виконувати історичну функцію випереджаючого відображення складних процесів, які відбуваються в сучасному глобальному світі. Стимулювання розвитку інформаційної економіки чи економіки знань повинно стати пріоритетним завданням державної регуляції, а стратегія інформаційного розвитку повинна спиратися на довід як своєї країни, так і західних країн, власний довгостроковий прогноз динаміки світових економічних відносин, унікальні цивілізаційні і соціокультурні основи української нації і нові взаємовідносини з політичною елітою. Інформаційна політика держави повинна перетворитися на інноваційну політику як єдино можливий стрижень національного проекту України в XXI столітті.

2. Інформаційна революція стала причиною появи неокласичного напрямку – інформаційної економічної теорії, яка аналізує нові господарські феномени, пов'язані з інформаційними товарами та послугами.

3. Створення інформаційного кодексу: не викликає сумнівів теза про потребу активізувати інформаційну політику, і в першу чергу законотворчу діяльність у цій сфері «економіки знань», так як законодавчі акти повинні бути в єдиному пакеті - Інформаційний кодекс.

4. Упровадження єдиної інформаційної політики (ідеології, свідомості, теорії, парадигми, дискурсу), направленої на формування середовища інформаційного мислення, суспільної культури інновацій та інформації. В основі такого мислення лежить критичний спосіб

оцінки себе і оточуючого світу; інформаційні пакети можуть і повинні стати основою формування нової української інтелектуальної еліти інноваційного типу. Найважливішою метою держави стає формування інформаційної ідеології на всіх рівнях і сферах соціуму.

5. Вироблення ефективних інституційних механізмів стратегічного інформаційного прогнозування. В умовах всесвітнього процесу глобалізації під час формування стратегії розвитку держави необхідно враховувати можливі сценарії «відкритого майбутнього», усвідомлювати їх нелінійний і синергетичний характер і виявляти домінуючі фактори впливу, спираючись на інституційні механізми інформаційного прогнозування.

6. Активізація соціокультурного ресурсу в створенні національної інформаційної економіки. Глобалізація все більше висуває питання про введення в масштабі світової спільноти нових класифікаторів – геополітичних, економічних, цивілізаційних. Центральне місце в становленні економіки знань займає людина, її творчий потенціал. Вітчизняна стратегія інформаційного розвитку не буде успішною без врахування унікальних параметрів накопиченого національного соціокультурного капіталу. Просте заповнення західних зразків не дасть очікуваних результатів без синтезу з цивілізаційними і культурними традиціями, які формувалися на протязі тисячоліть. З цієї точки зору показовими приклади прискореної модернізації латиноамериканських та азіатських держав.

Перспективи подальших досліджень:

- ✓ аналіз проблем інформаційного суспільства та особливості впровадження інформаційних технологій в навчальний процес;
- ✓ аналіз проблем мереженої онтології інформаційного суспільства;
- ✓ аналіз проблем інформаційної свідомості сучасного українського суспільства.
- ✓ обґрунтування концепцій інформаційного суспільства як теоретико-методологічної засади інформаційного прогресу.

Джерела

1. Социально-экономические проблемы информационного общества / Под ред. д.э.н., проф. Л.Г.Мельника. - Сумы: ИТД «Университетская книга», 2005.- 430 с.
2. Там же, С.35.
3. Узбстер Ф. Теория информационного общества. - М.: Аспект Пресс, 2004.
4. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну. – М.: Прогресс-Традиция, 2000.
5. Бек У. Что такое глобализация? – М.: Прогресс-Традиция, 2001.

6. Хантер Дж.Д., Йейтс Дж. Мир американских глобализаторов // Многоликая глобализация / Под ред. П.Бергера и С.Хантингтона. - М.: Аспект Пресс, 2004. - С. 341-377.
7. Кастельс М. Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе. - Екатеринбург: У-Фактория, 2004.
8. Нейсбит Дж. Мегатренды. - М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003.
9. Гор А. Атака на разум. - СПб- Амфора, 2008.- С. 123-125.
10. Нейсбит Дж. Высокая технология, глубокая гуманность: Технологии и наши поиски смысла. - М.: АСТ Транзиткнига, 2005.
11. Тоффлер Э. Революционное богатство. - М.: АСТ: АТ Москва: Профиздат, 2008.
12. Маклюэн М. Галактика Гуттенберга: Становление человека печатающего. - М.: Академический проект: Фонд»Мир», 2005.
13. Горкхаймер М. Критика інструментального розуму. - К.: ППС-2002, 2006.
14. Масуда Й. Гіпотеза про генезис Homo intellegens / Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навч. посібник. - К.: Либідь, 1996.
15. Барлоу Дж.П. Декларация независимости кимберпространства // Информационное общество: б.- М.: «Издательство АСТ», 2004.- с.349-352.
16. Тапскотт Д. Электронно-цифровое общество. - М.: 2003. - 436 с.
17. Генон Р. Кризис современного мира // Избранные произведения.- М.: «Беловодье». 2004.- 304 с.
18. Дятлов С.А. Информационная парадигма социально-экономического развития // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. - СПб: Изд-во СПбУЭФ, 1995. - №3-4. - С.17-30.
19. Дятлов С.А. Предмет и метод теории информационной экономики // Экономическая теория на пороге XXI века —. М.: Юристъ, 1995. - С. 497-519.
20. Дятлов С.А. Информационные основы экономических отношений // Гуманитарные науки. - СПб:ИСЭП РАН, 1998. - №2. - С.25-34.

Стаття надійшла 01.07.2008 р.